

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1936

Ε.Υ.Δ. Π.Ε. Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

σιώδη στοιχεία. Καί για τις ελεύθερες εκθέσεις θά μπορούσε κανείς να διατυπώσει ανάλογες παρατηρήσεις· δεν είναι λίγα τὰ παιδιά που, ενώ μπορούν με λίγη καλή διάθεση να γράψουν μία πραγματικά ελεύθερη έκθεση, δεν τὸ κάνουν είτε ἀπὸ ἀδιαφορία, είτε ἀπὸ παροδική ἀδιαθεσία, είτε ἀπὸ ἕνα σωρὸ ἄλλους συμπτωματικούς λόγους· κ' ἔτσι ἀρκοῦνται στὴν κοινὴ ἐπεξεργασία κοινῶν θεμάτων ἢ καὶ προσπαθοῦν νὰ συμμαζέψουν στὸ τετράδιό τους ὅ,τι θυμῶνται ἀπὸ διαβάσματα πού τοὺς ἔκαμαν κάποιαν ἐντύπωση. Τέτοιες ἐκθέσεις δὲ μπορεί νὰ ἔχουν σημαντικὴ βαρῦτητα στὸν καταρτισμὸ τοῦ ἀτομικοῦ φακέλλου, γιατί, κι' ἂν δείχνουν ἀδιαφορία ἢ ὅ,τι ἄλλο, κανείς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χαρακτηρίσει τὸ παροδικὸ αὐτὸ φαινόμενον ὡς μόνιμη ἐκδήλωση τοῦ χαρακτήρος ἐνὸς παιδιοῦ. Ἐπειτα, πολὺ συχνά, τὰ παιδιά γράφουν κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸ δάσκαλό τους ἢ γιὰ νὰ δείξουν ἀξιόπαινα αἰσθήματα, πού αὐτὰ τὰ ἴδια δὲν ἔχουν ποτὲ αἰσθανθεῖ σὲ ὅση ἐνταση καὶ ἐκτίση τὰ παρουσιάζουν. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις εἶναι προτιμότερες οἱ δεσμευμένες ἐκθέσεις, ἀρκεῖ τὰ θέματα νὰ ἐκλέγονται μὲ προσοχή, νὰ εἶναι πρωτότυπα καὶ νὰ προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν παιδιῶν, ὥστε, θέλοντας κοί μὴ, νὰ ἐκδηλώσουν ὅ,τι πραγματικά ἐκφράζει τὴν ἰδιοσυστασία τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν κόσμου.

Οἱ σύντομες αὐτὲς παρατηρήσεις δὲν εἶναι παρὸ μικρὴ συνεισφορά πείρας στὸ τόσο ἀξιόλογο μελέτημα τῆς δ. Στριφτοῦ. Δὲν παραγνωρίζω, βέβαια, τὴν ἀξία πού ἔχουν καὶ τὰ ἐρωτήματα πού ἀπευθύνονται στὰ παιδιά, κι' ὅλα τὰλλα στοιχεία πού μνημονεύει ἡ δ. Στριφτοῦ. Μὰ ἐκεῖνο, πού μ' ἐνδιέφερε περισσότερο, εἴτανε νὰ τονίσω κάπως χτυπητὰ τις δυσκολίες πού παρουσιάζει ἡ εὐσυνείδητη χρησιμοποίησις τοῦ ἀτομικοῦ φακέλλου, πού πρέπει, καθὼς καὶ παραπάνω σημείωσα, νὰ γίνῃ ὁ ἀπαραίτητος βοηθὸς κάθε δασκάλου καὶ πού, ἂς μὴ τὸ κρύβουμε, δὲν εἶναι ὁ κάθε δάσκαλος σὲ θέση καὶ νὰ τὸν καταρτίσει καὶ νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ εὐσυνείδητα.

I. M. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

I. Συκουτρῆ: «Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου τοῦ Κ. Παλαμά».

Ὁ κ. I. Συκουτρῆς ἐξέδωκε σὲ ἰδιαίτερο τόμο, μὲ διάφορες προσθήκες καὶ ἀλλαγές καὶ ἀφθονες ὑποσημειώσεις, τις δύο ὁμιλίες πού ἔκαμε ἐφέτος τὴν ἀνοιχὴν γιὰ τὸν «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» τοῦ Παλαμά καὶ πού πρωτοδημοσιεύθηκαν στὸ μεγάλο πανηγυρικὸ τεῦχος τῶν «Νέων Γραμμάτων». Εἶναι διαλέξεις «ἀκαδημαϊκές». Ὅχι τόσο στὸ πνεῦμα, ὅσο στὸν τρόπο μὲ τὸν ὅποιον εἶναι καμωμένες, τρόπο φιλόλογου ἐρμηνευτῆ πού καὶ ὅταν ἀκόμα πραγματεύεται ἕνα θέμα σὲ διάλεξη, τὸ πραγματεύεται ὄχι ἀπάνω-ἀπάνω, εἰσι πού νὰ γίνῃται ὅπωςδήποτε νοητὸς καὶ ἀπὸ τοὺς ἀμύητους ἀκόμη, ἀλλὰ λεπτομερειακά, βημαβῆμα, καὶ βάζοντας σὲ κίνηση ὅλη του τὴν φιλολογικὴ, τὴν καλλιτεχνικὴ, τὴ φιλοσοφικὴ πανο-

πλία. Δὲν ξεύρω ἂν τὸ κάπως βαρὺ καὶ δυσκίνητο—ἀναγκαστικά—προῖον μιᾶς τέτοιας ἐργασίας εἶναι πάντα εὐχάριστο ὡς διάλεξις, καὶ γιὰ τοὺς πολλοὺς μὰ καὶ γιὰ τοὺς λίγους. Ὡς καθαρὴ, ὁμως, φιλολογικὴ ἐργασία δὲ γεννιέται ρῶτημα πὼς εἶναι πολυτιμότερο ἀπὸ μιὰ εὐχάριστη ὁμιλία. Ὁ κριτικὸς—φιλόλογος ἢ λογοτέχνης, ἀδιάφορο,—ἔχει τὸν καιρὸ, δουλεύοντας μὲ τέτοια μέθοδο, νὰ δῇ βαθύτερα, κυκλικώτερα τὸ θέμα του, καὶ ν' ἀναπτύξῃ τις γνώμες του καὶ τις κρίσεις του, τις ἰδέες πού τοῦ γεννᾷ τὸ θέμα, πρὸ πλατειᾶ.

Αὐτὸ ἀκριβῶς βλέπουμε στις ὁμιλίες τοῦ κ. Συκουτρῆ. Στὴν πρώτη, πού εἶναι μιὰ καθαρὴ ἀνάλυση τοῦ «Δωδεκάλογου», ὁ κ. Συκουτρῆς προχωρεῖ σιγά-σιγά, ἀπὸ λόγο σὲ λόγο, ξεδιαλύνοντας τὸ νόημα ἀπὸ κάθε πλευρά, ἱστορικὴ, ἠθικὴ, φιλοσοφικὴ, καὶ φωτίζοντάς το μὲ ἀφθονες παραθέσεις κειμένων τοῦ ἔργου. Καὶ στὴ δευτέρῃ ἐπιχειρεῖ ὁ ὁμιλητῆς, ἐξετάζοντας τὸ μῦθο, τὴ σύνθεσις τοῦ ποιήματος, τις ἐπὶ μέρους ἰδέες πού φανερώνει ὁ Παλαμᾶς στὸ ἔργο του αὐτό, τὸ χαρακτήρα τοῦ «Δωδεκάλογου» (εἰδολογικά), τις κρίσεις πού ἔχουν κατὰ καιροὺς διατυπωθῆ γιὰ τὸ «Δωδεκάλογο» καὶ, ἰδίως, τὴν προσωπικότητα τοῦ ἥρωος τοῦ ἔργου, τοῦ ἀρχιγύφτου, νὰ κάμῃ μιὰ ἐκτίμησις τοῦ ποιήματος. Φυσικά, δὲν εἶναι δ'γατόν, στὸ σύντομο αὐτὸ σημεῖωμα, νὰ παρακολουθήσῃ τὸν κ. Συκουτρῆ σὲ ὅλες τις γνώμες πού ἐκφράζει γιὰ ἕνα πλήθος ζητήματα πού γέννησε καὶ πού γεννᾷ γιὰ κάθε κριτικὸ ἀκόμα σήμερα ὁ «Δωδεκάλογος», ἂν μάλιστα λάβῃ κανεὶς ὑπ' ἄψιν ὅτι τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ζητήματα αὐτὰ δὲν εἶναι μόνον πλατειᾶ καὶ περίπλοκα καὶ σύνθετα (ἠθικά, καλλιτεχνικά, φιλοσοφικά), ἀλλὰ, ἀπὸ ὀρισμένες ἀπόψεις, κυριολεκτικῶς ἄλυτα. Ἐδῶ μόνον μπορῶ νὰ θίξω τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Συκουτρῆ. Ὁ τρόπος αὐτὸς μοῦ φαίνεται πολὺ «φιλολογικὸς». Ὁ κ. Συκουτρῆς προσπαθεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ ἂν ὁ «Δωδεκάλογος» εἶναι ἔργο ἐνιαῖο ἢ ὄχι καὶ τί θέλει νὰ ἐκφράσῃ ὁ ποιητῆς μὲ τὸν Γύφτο, μὰς μιλεῖ γιὰ τὸ λυρικό ἐγὼ πού δὲν συμπίπτει πάντα μὲ τὸ ἀτομικὸ ἐγὼ τοῦ ποιητῆ, γιὰ τὴν ἐλευθερία τῶν Γύφτων πού εἶναι «κάτι τὸ ἀρνητικόν, εἶναι μηδενισμὸς μᾶλλον καὶ ἀναρχικότης», γιὰ τὴν βαθύτητα ἠθικὴ προσωπικότητα τοῦ Γύφτου, ἐξετάζει τὴν ἐρμηνεία τοῦ ποιήματος πού δόθηκε ἀπὸ μερικοὺς (ἀπὸ τὸν Πέτρο Βλαστὸ ἰδίως) ὡς ἔπος ἐθνικοῦ καὶ πατριωτικοῦ καὶ τὴν ἄλλη ἐρμηνεία πού βλέπει στὸν Γύφτο τὸ σύμβολο τοῦ ἐλευθέρου ἀτόμου. Παραλείπει, ὁμως, ὁ κ. Συκουτρῆς τὸ σπουδαιότερο: τὴν καθαρὰ καλλιτεχνικὴ ἐκτίμησις τοῦ «Δωδεκάλογου», τὴν ὅποιαν, ὅπως καὶ κάθε λογοτεχνήματος, πολὺ σωστά, στὸν πρόλόγόν του, δὲν θεωρεῖ ἀποκλειστικὸ πρόνομιο τῶν κριτικῶν λογοτεχνῶν. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι, καθὼς πάλιν στὸ μικρὸ πρόλόγόν του ἀναφέρει ὁ ὁμιλητῆς, τὴν ἐκτίμησις αὐτὴ τὴν ἔχει κάμει, ἀλλὰ θὰ τὴν δημοσιεύσῃ ἀργότερα, σὲ μιὰ ἐρμηνευτικὴ, ὅπως λέγει, ἐκδοσις τοῦ «Δωδεκάλογου». Καὶ ἔτσι, ὁμως, μοῦ φαίνεται ὅτι ἐντελῶς ὁ κ. Συκουτρῆς δὲν δικαιολογεῖται. Στὴν

ἀναγνώστη, καὶ τὸν πιὸ καλοπροαίρετο, μένει πάντα ἡ ἀπορία πῶς ἕνας ἐπιστήμονας φιλόλογος, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἀσφαλῶς δὲν λείπει «ἡ αἰσθησις τοῦ ὡραίου», ἀναλύνει καὶ ἐξετάζει πλατύτατα, διεξοδικώτατα, ἕνα καλλιτέχνημα, καὶ δὲν βρίσκει τὸν τρόπο, μέσα σὲ ἑκατὸν - εἰκοσι σελίδες, ν' ἀπιερῶση τίς δέκα, τίς πέντε, τίς τρεῖς, ἢ καὶ πέντε μονάχα φράσεις, γιὰ νὰ πῆ γιατί ὁ «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» εἶναι ποίημα καί ποῦ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ καθαρή — ὄχι ἐθνική, ὄχι φιλοσοφική, ὄχι ἠθική, ἀλλὰ ποιητική του ἀξία.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Τ. Ε. Μαραγκοῦ: «Ψαμμίτιχος, φαραῶ τῆς Αἰγύπτου».

Δὲν ἔχει νὰ πει κανεὶς πολλὰ πράγματα γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μαραγκοῦ. Ὁ «Ψαμμίτιχος», καθὼς κ' ἡ «Ἀμενιούτις», τὸ προηγούμενο βιβλίον του, εἶναι προσπάθεια μυθιστορηματικῆς βιογραφίας, ποῦ τῆς λείπουν βασικά καὶ ἀπαραίτητα προσόντα γιὰ νὰ ὀλοκληρωθεῖ. Ἴσως ὁ συγγραφεὺς νὰ θέλησε ν' ἀκολουθήσει, ἔστω κ' ἀπὸ μακριά, τὸ μεγάλο παράδειγμα τῶν συγχρόνων βιογράφων, ἐνὸς Τσβάιχ, ἐνὸς Λούντβιχ ἢ ἐνὸς Μωρουά, ποῦ ζωντάνεψαν τίς μεγάλες μορφές τοῦ παρελθόντος σὲ ἀφηγήσεις δυνατῆς γοητείας. Μὰ ἐκεῖνοι εἶναι πρῶτα - πρῶτα συγγραφεῖς. Κατέχουν τὸ πολύτιμο χάρισμα τοῦ λόγου, ποῦ εἶναι τὸ ἀκριβώτερο ἀπὸ τὰ λογῆς - λογῆς χαρίσματα ποῦ κάνουν γόνιμη τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Στὰ χέρια τους, τὸ ψυχρὸ ἱστορικὸ περιστατικὸ παίρνει χρῶμα, τόνο καὶ κίνηση, τὰ περασμένα ξυπνοῦν μὲ ὅλη τους τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ μὲ ὅλο τὸ νόημά τους. Καί, μολονότι οἱ συνθέσεις τους δὲν παύουν νὰ εἶναι ἔργα τῆς δημιουργικῆς φαντασίας καὶ νὰ πᾶλλωνται ἄλλοτε ἄλλοτε ἀπὸ οἶστρο πάθους καὶ πολυτάραχες λυρικές φρενιόσεις, ἢ προσφορὰ τους ἔχει κάποια ὠφέλεια καὶ γιὰ τὴν ἱστορικὴ διαπαιδαγώγησι τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ καί, συχνά, γιὰ τὴν ἐπιστήμη τῆς ἱστορίας, ποῦ ὁ ἐμπνευσμένος δημιουργὸς μὲ τὴν ἐσωτερικὴ του αἴσθησι καὶ τὴν διεισδυτικὴν του ἰκανότητα τὴ βοηθεῖ νὰ ἴδῃ σὲ νέο, ἀποκαλυπτικὸ φῶς, καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ περιστατικά. Ὁ κ. Τρ. Μαραγκὸς βρίσκεται πολὺ μακριὰ ἀπ' ὅλα τούτα. Δὲν ἔχει παρὰ τὴ διάθεσι νὰ γράφει κάτι καὶ εὐχάριστο καὶ ὠφέλιμο. Μιά πλατιά γνώσι τῶν γραπτῶν πηγῶν καὶ τῶν νεώτερον βοηθημάτων, ποῦ δὲν τὰ μεταχειρίζεται πάντα μὲ τὸν καλύτερο ἢ, τουλάχιστο, τὸν ἀποδοτικώτερο τρόπο. Καὶ τὴν ἀγάπην τῆς πανάρχαιας γῆς τῶν Φαραῶ καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ὠρεῶν - Ὠρεῶν γίνεται σχεδὸν διασκεδαστικὸς ἀφηγητής. Μὰ δὲν ἀποκαλύπτει καμμιὰ ἀξιόλογη δημιουργικὴ ἢ ἀναδημιουργικὴ, στὴν περίπτωσιν τούτη, ἰκανότητα, καί, τὸ χειρότερο, φαίνεται πῶς ἀκόμα δὲν ἔχει ξεπληρώσει τὸ στοιχειώδες χρέος ὄχι πιά ἐνὸς συγγραφέως, μὰ τοῦ ὁποιοῦδήποτε μορφωμένου ἀνθρώπου: δὲν ξέρει τὴ γλῶσσα. Ὁμολογῶ πῶς μὲ πολλὴ στενοχώρια μου ἀναγκάσθηκα νὰ γίνω «ἀλιεὺς μαργαριτῶν» στὸ βιβλίον τοῦ κ. Μαραγκοῦ. Ὁ καθένας ξέρει πόσο ἀχάριστο καὶ πόσο ἐλάχιστα

προσοδοφόρο εἶναι ἕνα τέτοιο ψάγμα. Ὡστόσο, ἴδου τὸ ἀποτέλεσμά του: Ὁ κ. Τρ. Μαραγκὸς ἀνορθογραφεῖ πρῶτα - πρῶτα σὲ σημεῖο ἀνατριχιαστικὸ (ὄχι, δὲ φταίει ὁ τυπογράφος: ἕνα λάθος, ποῦ γίνεται καὶ ξαναγίνεται σὲ διαδοχικὰς σελίδες, δὲν τὸν βαρύνει) γράφει «ἡ χῶρα», «τοὺς σφρυγόντας», «ὁ στίχος», «βραχίονα», «προσκώληση», «τίς ἱεροτελεσετεῖες», «περικεφαλαῖα»: στίζει ἄλλο τόσο ἀπερίσκεπτα, — καὶ τὰ παραδείγματα ἀφθονοῦν στίς σελίδες τοῦ βιβλίου του, μὰ, φυσικά, εἶναι δύσκολο νὰ μεταφερθοῦν ἐδῶ ὀλόκληρα κομμάτια: γράφει «ποῦ μᾶς θυμίζον ὑποθετικά», «Ἡ πρόθεσις μας εἶναι νὰ δείξουμε— ἔστω καὶ ἀνάγλυφα—» (ἐννοεῖ: ἀμυδρά, ἐνῶ «ἀνάγλυφα» σημαίνει τὸ ἀντίθετο), «συμπτωματικὰς συνέπειες», «Ἐκεῖ ἔκαμε μερικὸς ὀπαδοῦς, μερικὸς διαγραμμένους» (ἀντί: «Ἐκεῖ ἔκαμε ὀπαδοῦς μερικὸς προγραμμαμένους»), «τοὺς ληστὰς ποῦ ἐλυμαίνοντο ἐκεῖ κάτω στὴν ἀκτὴ τῆς Μεγάλης θάλασσας» (ἀντί: «ἐλυμαίνοντο ἐκεῖ κάτω, τὴν ἀκτὴ τῆς Μεγάλης θάλασσας»), «κάθε ξένο ἐπιβουλέα» (ἀντί: ἐπιδρομέα), «μιά ἐπικρατεία», «τὰ περάσματα ἀνάμεσα στίς αὐλὰς ἐμποιοῦσαν ἕναν ἀπεριγράπτο θαυμασμὸ γιὰ τὴν ποικιλίαν τους» (ἐμποιοῦσαν τὰ περάσματα ἢ οἱ αὐλὰς;), «τοὺς Μῆδες», «Ἀλλὰ καὶ οἱ Αἰθίοπες εἶχαν πιά ἀχρηστεύσει» (ἀντί: ἀχρηστευθῆ), «ἀποτάνθηκε», «τοὺς Λιβύες», «ποῦ καταλάβαινε μελοντικά ἀνώτερη», «τὸν Αἴσωπα», «μιλοῦν γι' αὐτὴν σὰν πρόσωπο σχεδὸν θρυλικό», «στὴν Εἰσαγωγή τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Διακόσμου (1883) βιβλίον ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ κλασσικό» (ἀντί: βιβλίον κτλ.). Οἱ τέσσερες τελευταῖοι μαργαρίτες προσέρχονται ἀπὸ τὸ σύνταγμα ἀφήγημα, τὴν «Ἐταῖρα Ροδόπη», ποῦ συμπληρώνει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μαραγκοῦ μαζὶ μ' ἕνα ἄλλο, συντομώτερο, τὸ «Ναὺ τῆς Ἀφροδίτης στὴ Νάυκρατι». Στὴν «Ἐταῖρα Ροδόπη» ὑπάρχει καὶ ἡ ἀκόλουθη ἀριστοτεχνικὴ περιόδος: «Ἐγινε πρόδρομος μιᾶς ἀτέλειωτης σειρᾶς Ἐταιρῶν ποῦ χωρὶς αὐτὴ θὰ ἔλειπαν ἴσως πολλὰ αἰώνια δημιουργήματα— ἀγλαΐσμα ὀλοκλήρων γενεῶν».

Ἐννοεῖται πῶς ὁ καημένος ὁ Ψαμμίτιχος χάνεται σχεδὸν ὀλόβολος μέσα στίς μαργαριτοστόλιστες αὐτὰς σελίδες, ποῦ τίς θαλασσώνει χειρότερα τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ κ. Μαραγκοῦ, ἕνα ἀκατανόητο κράμα δημοτικῆς καὶ καθαρῶσεως. Βέβαια, ὁ συγγραφεὺς ἔχει διαβάσει ἀρκετὰ πράγματα. Μὰ, στὸν τόπο μας, πολὺ συχνὰ ἀρχίζομε ἀπὸ τὸ Ω. Καὶ ξεχνοῦμε πῶς τὸ νὰ ξέρει τὴ γλῶσσά του εἶναι τὸ πρῶτο χρέος τοῦ καλλιτεργημένου ἀνθρώπου καὶ πῶς τὸ νὰ κατέχει τὴν αἴσθησι τῆς γλωσσικῆς ἀρμονίας εἶναι τὸ πρῶτο χρέος καὶ τοῦ πιὸ ἀσήμαντου συγγραφέως.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Νικολάου Ι. Λάσκρη: «Ἡ θεατρικὴ διαφήμισις ἀνὰ τὸν κόσμον».

Ἐπάρχουν πολλοὶ τρόποι καὶ πολλὰ σκοπιεῖς γιὰ νὰ δῆ κανεὶς τὴν ἱστορίαν τοῦ θεάτρου, τὴν